

וּפְרוּתֶיהָ, הוֹצִיאָהּ בַּתְּחִלָּה בְּגֵן
עֵדֶן, וְאַחַר כֵּן בְּכָל הָעוֹלָם,
וְהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּחַר בְּמָקוֹם
הַהוּא וְהִכִּינוּ לְהִיּוֹת שָׁם לְעוֹלָם.
וְהוּא פּוֹקֵד אוֹתוֹ, וּמִשְׁקָה בְּטוּבוֹ
מֵאוֹתוֹ הַטּוֹב הַנִּשְׁפָּע מֵעֵדֶן שֶׁל
מַעְלָה. זֶהוּ שְׁפָתוֹב (תְּהִלִּים קד)
יִשְׁבְּעוּ עֲצֵי ה' אֲרָזֵי גֹ', אֱלוֹ
אֵילָנוֹת שֶׁבִּגְן עֵדֶן.

שְׂאֵל רַבִּי חֲנִי יְהוּדָה, תֹּאמֶר שֶׁגֵּן עֵדֶן הוּא
בְּאֲרָץ, לְמֵאֵי אֵינְצִטְרִיךְ. אָמַר לִי, לְהַנְתִּיחָהּ
דְּנִשְׁמָתָא. דְּמִקְבְּלָא מֵהָהוּא עֵדֶן
דְּלַעִילָא. דְּאֵי סְלֵקָא דְעֵתְךָ דְלְכָל נִשְׁמָתָא, הָא
תְּנִינָן לְאִינוּן דְּלֵא יִהְיֶה לְהוּ רְשׁוּתָא לְסְלֵקָא
לְעִילָא, אֵית לְהוּ הַנְּאָה וְכִיסוּפָא בְּהָהוּא
דְּלַתְתָּא, מִמָּה דְּמִקְבֵּל מְלַעִילָא.
אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, בְּכָל יְרֵשׁ יִרְחֵא וְיִרְחֵא, סְלֵקִי
לְהוּ לְמַתִּיבְתָא עֵילָאָה דְּלַעִילָא. הָדָא
הוּא דְּכַתִּיב, (ישעיה סו כג) וְהָיָה מֵדֵי חֵדֶשׁ בְּחֵדְשׁוֹ
וּמֵדֵי שַׁבַּת בְּשַׁבְּתוֹ וּגְו'. וּבְהָאֵי גֵן עֵדֶן דְּלַתְתָּא
יְתִיב אָדָם, וְשׁוּי לִיָּה קוּדְשָׁא בְּרוּךְ הוּא לְמַהוּי
מְדוּרֵיהּ בֵּינָה, הָדָא הוּא דְּכַתִּיב, וַיִּשָּׂם שָׁם אֶת
הָאָדָם אֲשֶׁר יָצָר.

רַבִּי חֲנִיָּא וְרַבִּי יוֹסִי הוּוּ אֲזִילִי בְּאוּרְחָא, אָמַר
רַבִּי יוֹסִי לְרַבִּי חֲנִיָּא, הָא תְּנִינָן בְּמַתְּנִיתָא
דִּידָן, דְּכָל מַה דְּעֵבִיד קוּדְשָׁא בְּרוּךְ הוּא בֵּין
לְעִילָא בֵּין לְתַתָּא, כְּלָהוּ כְּסִיפִין וְשְׁקָדִין לְמַהוּ
לְזִינְיָה, גּוּפָא אֲזִיל בְּתַר זִינְיָה, לְאַרְעָא,
דְּאַתְנַסִּיבַת מִינְהּ. וְנִשְׁמָתָא לִית לִיָּה כְּסוּפָא,
אֲלֵא לְאַתְרָא דְּאַתְנַסִּיבַת מִתְּמָן. דְּכָל מַה דְּעֵבִיד,
כְּסִיף בְּתַר זִינְיָה, הָדָא הוּא דְּכַתִּיב, (תְּהִלִּים פד ג)
נְכַסְפָּה וְגַם כְּלַתָּה נִפְשֵׁי לְחַצְרוֹת ה', וְלֵא
לְעִלְמָא הַדִּין, כְּגוּפָא.
אָמַר לִיָּה רַבִּי חֲנִיָּא, אֵימָא לָךְ מְלָה דְּהִיא רְזָא,
וְלֵא יְדַעִין בְּנֵי נֶשְׂאָ. אֲרַכִּינַן רִישֵׁיהּ, וּבְכֵי
וְחִינָיָהּ. שְׁתִּיק רַבִּי יוֹסִי, לְבַתָּר אָמַר לִיָּה רַבִּי

רַבִּי חֲנִיָּא וְרַבִּי יוֹסִי הָיוּ הוֹלְכִים
בְּדֶרֶךְ. אָמַר רַבִּי יוֹסִי לְרַבִּי חֲנִיָּא,
הָרִי שְׁנִינוּ בְּבְרִיתָא שְׁלֵנוּ, שְׁכַל
מַה שְׁעָשָׂה הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא,
בֵּין לְמַעְלָה בֵּין לְמַטָּה, כָּלֵם
מִשְׁתּוֹקְקִים וְשׁוֹקְדִים לְלַכְתָּ
לְמִינוּ. הַגּוּף הוֹלֵךְ אַחַר מִינוּ
לְאַרְץ, שְׁנִטְל מִמֶּנָּה, וְלִנְשְׂמָה אֵין
תְּשׁוּקָה, אֲלֵא לְמָקוֹם שְׁנִלְקַחָה
מִשָּׁם. שְׁכַל מַה שְׁעָשָׂה, מִשְׁתּוֹקְק
אַחַר מִינוּ. זֶהוּ שְׁפָתוֹב (תְּהִלִּים פד)

נְכַסְפָּה וְגַם כְּלַתָּה נִפְשֵׁי לְחַצְרוֹת
ה', וְלֵא לְעוֹלָם הַזֶּה כְּמוֹ הַגּוּף.
אָמַר לוֹ רַבִּי חֲנִיָּא, אָמַר לָךְ דְּכָר
שֶׁהוּא סוּד וְאֵין בְּנֵי אָדָם יוֹדְעִים.
הַרְפִּין רִאשׁוֹ, וּבְכַה וְצַחֲקָ. שְׁתַּק

רַבִּי חֲנִיָּא וְרַבִּי יוֹסִי הוּוּ אֲזִילִי בְּאוּרְחָא, אָמַר
רַבִּי יוֹסִי לְרַבִּי חֲנִיָּא, הָא תְּנִינָן בְּמַתְּנִיתָא
דִּידָן, דְּכָל מַה דְּעֵבִיד קוּדְשָׁא בְּרוּךְ הוּא בֵּין
לְעִילָא בֵּין לְתַתָּא, כְּלָהוּ כְּסִיפִין וְשְׁקָדִין לְמַהוּ
לְזִינְיָה, גּוּפָא אֲזִיל בְּתַר זִינְיָה, לְאַרְעָא,
דְּאַתְנַסִּיבַת מִינְהּ. וְנִשְׁמָתָא לִית לִיָּה כְּסוּפָא,
אֲלֵא לְאַתְרָא דְּאַתְנַסִּיבַת מִתְּמָן. דְּכָל מַה דְּעֵבִיד,
כְּסִיף בְּתַר זִינְיָה, הָדָא הוּא דְּכַתִּיב, (תְּהִלִּים פד ג)
נְכַסְפָּה וְגַם כְּלַתָּה נִפְשֵׁי לְחַצְרוֹת ה', וְלֵא
לְעִלְמָא הַדִּין, כְּגוּפָא.

אָמַר לִיָּה רַבִּי חֲנִיָּא, אֵימָא לָךְ מְלָה דְּהִיא רְזָא,
וְלֵא יְדַעִין בְּנֵי נֶשְׂאָ. אֲרַכִּינַן רִישֵׁיהּ, וּבְכֵי
וְחִינָיָהּ. שְׁתִּיק רַבִּי יוֹסִי, לְבַתָּר אָמַר לִיָּה רַבִּי

רַבִּי חֲנִיָּא וְרַבִּי יוֹסִי הָיוּ הוֹלְכִים
בְּדֶרֶךְ. אָמַר רַבִּי יוֹסִי לְרַבִּי חֲנִיָּא,
הָרִי שְׁנִינוּ בְּבְרִיתָא שְׁלֵנוּ, שְׁכַל
מַה שְׁעָשָׂה הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא,
בֵּין לְמַעְלָה בֵּין לְמַטָּה, כָּלֵם
מִשְׁתּוֹקְקִים וְשׁוֹקְדִים לְלַכְתָּ
לְמִינוּ. הַגּוּף הוֹלֵךְ אַחַר מִינוּ
לְאַרְץ, שְׁנִטְל מִמֶּנָּה, וְלִנְשְׂמָה אֵין
תְּשׁוּקָה, אֲלֵא לְמָקוֹם שְׁנִלְקַחָה
מִשָּׁם. שְׁכַל מַה שְׁעָשָׂה, מִשְׁתּוֹקְק
אַחַר מִינוּ. זֶהוּ שְׁפָתוֹב (תְּהִלִּים פד)

רבי יוסי, אחר כף אמר לו רבי חייא, אשרי הם הצדיקים, אוי להם לרשעים! אשריהם הצדיקים שנקראים חיים לעולם הבא. וכי משום שהנשמה קצת בקיומה הם קמים, והגוף נרקב בארץ, אף על גב שהיה שלם צדיק? והרי שנינו שתמיד

הנשמה עומדת בקיומה?

אלא כף נגזר, שכאשר צדיק נפטר מן העולם הזה, מזמין לו הקדוש ברוך הוא גוף אחר פשר וטוב, שלא יהיה כמו הזקמה והלכלוך של הגוף הזה, ומכניס בו אותה נשמה קדושה, והוא משרה אותו בקיומו באותו הגוף בגן העדן הזה שלמטה, וההוא יהיה להם לעולם האחר, העולם הבא.

ובבב"ר ראש חדש וחדש יוצאים ורואים את הרשעים שטורדים אותם בגיהנום, זהו שכתוב (ישעיהו טו) ויצאו וראו בפגרי האנשים הפשעים בי. מאיזה מקום יצאו? שנה רבי בא, מגן עדן שלמטה, ולמה? לראות לרשעים. והקדוש ברוך הוא מעלה אותם לשיבת הרקיע בכל שבת ושבת ובכל ראש חדש וחדש. זהו שכתוב (שם) והיה מדי חדש בחדשו.

רבי שמעון אמר, בכל לילה ולילה, וכשבא הבקר, מחדש להם את נשמותיהם. זהו שכתוב (איכה א) חדשים לבקרים רבה אמונתך. רבי יצחק אמר, אפלו לכל אדם גם כן. בעולם הזה הוא גם בשנתו בכל לילה, ועולה הנשמה למעלה, ונמצאת בכמה חייבים לפני הקדוש ברוך הוא. ובאמונה הרבה, שהקדוש ברוך הוא מחזיר אותה לגוף, ומחדש אותה הקדוש ברוך הוא בו, ולמה רבה אמונתך? מפני שרבה אמונתך.

חייא, זכאין אינון צדיקא, ווי להון לרשיעא. זכאין אינון צדיקא, דאתקרון חיים לעלמא דאתי. וכי בדיל דנשמתא קיימא בקיומהא, אינון קיימין, וגופא מתרקב בארעא, אף על גב דהוה שלים זכאין. והתנו, דתדיר נשמתא בקיומא קיימא.

אלא הכי אתגזר, דכד אתפטר צדיקא מעלמא דין, זמין ליה קודשא בריהו גופא אחרא, זכאה וטב, דלא להוי פהאי זוהמא ולכלוכא דגופא דין, ומעיל ביה ההוא נשמתא קדישא, והוא אשרי ליה בקיומיה, פההוא גופא, פהאי גנתא דעדן דלתתא, וההוא להוי לון עלמא אחרא, עלמא דאתי. ובבב"ר ריש ירחא וירחא, נפקין, וחזן חייביא דטרדין לון בגיהנום, הדא הוא דכתיב, (ישעיהו טו כד) ויצאו וראו בפגרי האנשים הפושעים בי. מאיזה מקום יצאו. תאני רבי בא, מגן עדן של מטה. ולמה, לראות לרשעים. וקודשא בריהו הוא, סליק לון למתיבתא דרקיעא, בכל שבתא ושבתא, ובכל ריש ירחא וירחא, הדא הוא דכתיב, והיה מדי חדש בחדשו.

רבי שמעון אמר, בכל לילה ולילה, וכד אתי צפרא, מחדש לון נשמתיהו, הדא הוא דכתיב, (איכה ג כג) חדשים לבקרים רבה אמונתך. ר' יצחק אמר אפילו לכל אדם נמי. פהאי עלמא נאים בשינתיה, בכל לילה, וסלקא נשמתא לעילא, ואשתפחת בכמה חייבין קמי קודשא בריהו הוא. ובהימנותא רבה, דקודשא בריהו הוא אחר ליה לגופא, ומחדש ליה קודשא בריהו הוא ביה. ולמה, רבה אמונתך. מפני שרבה אמונתך.

מבאן אמר רבי יצחק, המתחייב בממוץ לחבירו, וחבירו מוציא לו מה שיחזיק בידו, אסור לו להחזיק בו עד שיתנהו לו חבירו, ואפלו שיתנהו לו בית הדין. זהו שפיתוב (שמות כב) אם חבל תחבל שלמת רעך.

רבי יהודה בן רבי סימון אמר, (בראשית א) וישם שם את האדם אשר יצר - בכלל. אמר רבי שמעון, (שם) וינחמו בגן עדן לעבדה ולשמרה, וכי מה העבודה כגון? אלא עבודת הנשמה, להשלים לה בתשלומיה מה שלא השלימה בזה העולם.

רבי שמעון (יהושע) אמר, הניח הקדוש ברוך הוא לאדם הראשון בגן עדן, ונתן לו תורתו לעבד בה ולשמר מצוותיה. זהו שפיתוב (שם) ועץ החיים בתוך הגן, וכתוב (משלי א) עץ חיים היא למחזיקים בה. אמר הקדוש ברוך הוא, כשיהיה לו לאדם הנאה בגן זה, יעסק בה וישמר אותה. ומפני העדוניהם והנאות שהיו לו לאדם שם, לא שמר תורתו, עד שגרשוהו משם.

רבי אבא בשם רבי חייא אמר, עץ ממש היה, והיו שנים - האחד הנותן חיים לאדם, והאחד שהאוכלו ידע הטוב והרע. לדעת הדרן הטוב והישר, שיוכשר האדם. והדרן הרע, שיתקלקל בה האדם. ולפיכך צוהו הקדוש ברוך הוא שלא יאכל ממנו, פן ידחה הטוב, ויחזיק ברע.

ועל כן נאמר (בראשית א) מכל עץ הגן אכל תאכל, זהו עץ החיים שהיה לו לאדם לאכל ממנו, והוא לא חטא אלא בעץ הדעת טוב ורע, שנצטווה שלא לאכל ממנו. זהו שפיתוב (שם) ומעץ הדעת טוב ורע לא תאכל ממנו ביום אכלך ממנו מות תמות.

מבאן אמר רבי יצחק, המתחייב בממוץ לחבירו, וחבירו מוציא לו מה שיחזיק בידו, אסור לו להחזיק בו, עד שיתנהו לו חבירו, ואפילו שיתנהו לו בי דינא, הדין הוא דכתיב, (שמות כב כה) אם חבל תחבל שלמת רעך.

רבי יהודה ברבי סימון אמר, וישם שם את האדם אשר יצר, בכלל. אמר רבי שמעון, וינחמו בגן עדן לעבדה ולשמרה. וכי מאי עבודה הכא. אלא עבודת הנשמה, להשלים לה בתשלומיה, מה שלא השלימה בזה העולם.

רבי שמעון (נ"א ר' יהושע) אמר, הניח הקדוש ברוך הוא לאדם הראשון בגן עדן, ונתן לו תורתו, לעבוד בה, ולשמור מצוותיה. הדין הוא דכתיב, (בראשית ב ט) ועץ החיים בתוך הגן. וכתוב (משלי ג יח) עץ חיים היא למחזיקים בה. אמר הקדוש ברוך הוא, כשיהיה לו לאדם הנאה בגן זה, יעסוק בה וישמר אותה. ומפני העדוניהם והנאות שהיו לו לאדם שם, לא שמר תורתו, עד שגרשוהו משם.

רבי אבא בשם ר' חייא אמר, עץ ממש היה, והיו שנים, האחד הנותן חיים לאדם. והאחד שהאוכלו ידע הטוב והרע. לדעת הדרן הטוב והישר, שיוכשר האדם. והדרן הרע, שיתקלקל בה האדם. ולפיכך צוהו הקדוש ברוך הוא שלא יאכל ממנו, פן ידחה הטוב, ויחזיק ברע.

ועל כן נאמר מכל עץ הגן אכל תאכל, זהו עץ החיים, שהיה לו לאדם לאכול ממנו. והוא לא חטא אלא בעץ הדעת טוב ורע, שנצטווה שלא יאכל ממנו. הדין הוא דכתיב, ומעץ הדעת טוב ורע לא תאכל ממנו ביום אכלך ממנו מות תמות.